

सर्वोच्च अदालत, संवैधानिक इजलास
सम्माननीय का.मु. प्रधान न्यायाधीश श्री दीपककुमार कार्की
माननीय न्यायाधीश श्री मीरा खडका
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
फैसला

०७४-WC-००२५

विषय: गैरकानूनी मत गणना कार्य बदर गरी पुनः मत गणना गरी पाउँ।

महोत्तरी जिल्ला, जलेश्वर नगरपालिका वडा नं.३ घर भै महोत्तरी जिल्ला प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.२ मा उजुरीकर्ता प्रदेश सभा सदस्य पदका उम्मेदवार सुरेश साह सोनार.....१

विरुद्ध

जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, महोत्तरी १

मुख्य निर्वाचन अधिकृतको कार्यालय, महोत्तरी, जलेश्वर, प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन १

निर्वाचन अधिकृतको कार्यालय, महोत्तरी, जिल्ला प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.२, प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन १

विपक्षी

जिल्ला सर्लाही, खैरवा गा.वि.स. हाल परिवर्तित रामनगर गाउँपालिका मा घर भै प्रतिनिधि सभा महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्य पदमा निर्वाचित भएको भनिएकी रानीकुमारी तिवारी १

नेपालको संविधानको धारा १३७(२)(ख) तथा निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४१(१) बमोजिम यस इजलासको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत संवैधानिक दायरीमा दर्ता भएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको छ:-

१. उजुरीपत्र

प्रतिनिधी तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनको दोस्रो चरण अन्तर्गत मिति २०७४।०८।२१ मा प्रदेश नं. २, महोत्तरी जिल्ला प्रतिनिधि सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्यको निर्वाचनमा म उजुरीकर्ता स्वतन्त्र उम्मेदवार भएकोमा विवाद छैन। उक्त निर्वाचनमा म उजुरीकर्तालाई बाखा निर्वाचन चिन्ह प्रदान गरिएको थियो। उपरोक्त विपक्षी मध्येकी रानीकुमारी तिवारी सोही पदमा राष्ट्रिय जनता पार्टी, नेपाल नामक पार्टीबाट मनोनयन दर्ता गरी छाता चुनाव चिन्हबाट चुनावी प्रतिस्पर्धामा रहनु भएको थियो।

मिति २०७४।०८।२१ मा मतदान सम्पन्न भई मतपेटिका संकलन समाप्त भएपछि मिति २०७४।०८।२२ बिहानदेखि मत गणनाको कार्य शुरु भयो। मत गणनामा म उजुरकर्ताको तर्फबाट मत गणना प्रतिनिधीको रूपमा नइम अन्सारी र चन्द्रनारायण मण्डललाई राखेको थिएँ। मत गणना गर्दै जाँदा मैले मनोनयन गरेको पदमा म उजुरकर्ता र विपक्षी नं. ४ बीच तिव्र प्रतिस्पर्धा चलिरहेको थियो। झिनो मतान्तरले मात्र विपक्षी नं.४ अगाडी हुनुहुन्थ्यो। यसै क्रममा मिति २०७४।०८।२४ गते राती अन्दाजी २:०० बजेको समयमा मत गणना गर्नु पर्ने जम्मा ६ थान मतपेटिकाको सिल खुल्न बाँकी रहेको र सोभन्दा अघि ३ थान मतपेटिकाहरु खुली मत गणना गर्ने प्रयोजनका लागी मतपत्रहरु छुट्याई पट्याउने कार्य भइरहेको थियो। मतपत्र छुट्याई पट्याउदा मत गणनामा खटाएका कर्मचारीले मतपत्रहरु मेरा मत गणना प्रतिनिधीलाई नदेखाई नै मतपत्र पट्याई घोप्टो पारी आफ्नो जिम्मामा राखी यी मतपत्रहरु छाता छापमा मतदान भएका मतपत्रहरु रहेको भनी भन्दा मेरा प्रतिनिधीले ती मतपत्रहरु देखाउनुस् भनी भन्दा मेरा प्रतिनिधीलाई मतपत्र नदेखाई पछि गणना गर्ने बेलामा हेर्नु होला भनी हेर्न दिइएन। साथै मेरो निर्वाचन चिन्ह बाखामा मतदान गरिएका मतपत्र भनी छुट्याइएका मतपत्रहरु मध्येका अधिकांश मतपत्रहरुलाई बदर मत भनी छुट्याई मत गणना गर्दै जान थाल्नु भएको हुनाले मेरा प्रतिनिधीले उक्त मतपत्र बदर हुनुपर्ने कारण बारे सोधदा कुनै मतपत्रमा स्वस्तिक छापले नजिकको अन्य चिन्ह रहेको कोठामा छोएको, कुनै मतपत्रमा अन्यत्र मसीको दाग लागेको भनी भन्नु भएको हुनाले मेरा प्रतिनिधीले उक्त मतपत्र देखाउन भनी भनेपछि केही मतपत्र मात्र देखाइयो। देखाउँदा सदर मानिनुपर्ने गरी अर्को चिन्हको कोठामा सामान्य मात्र छोएको र मतदाताले स्वस्तिक चिन्ह लगाई मतपत्र पट्याउदा स्वभाविक रूपमा अन्यत्र मसीको सामान्य दाग परेको मतपत्र रहेको देखियो। उक्त मतपत्रहरु पक्षपातपूर्ण रूपमा बदर गर्न नमिल्ने भनी मेरा प्रतिनिधीले भनेकोमा सो कुरा नमानी विपक्ष निर्वाचन अधिकृतबाट मत गणनामा खटिएका कर्मचारीहरुले मैले पाएको कैयौँ मतलाई बदर मानी मत गणना गर्न थाल्नु भयो। यसका साथै मेरा प्रतिद्वन्दी उम्मेदवार विपक्षी नं. ४ ले पाएको भनिएका

मतपत्रहरू मेरा प्रतिनिधीलाई हेर्न, देखनसमेत नदिई धमाधम गणना गर्न थालियो। सो कुरा मेरा प्रतिनिधीले मलाई बोलाई मैलेसमेत हामी यस्तो पक्षपातपूर्ण मत गणना मान्दैनौं रितपूर्वक गणना हुनुपर्छ भनी मत गणनामा खटिएका कर्मचारी, विपक्ष निर्वाचन अधिकृतसमेतलाई भन्दा कुनै वास्ता नगरिएकोले र हामीलाई बलजफती मत गणनास्थलबाट बाहिर निकाली मत गणना गरियो। म उजुरीकर्ता र मेरा प्रतिनिधीको उपस्थिति बिना नै मतपरिणाम सार्वजनिक गरी पक्षपातपूर्ण रूपमा विपक्षी नं. ४ ले म उजुरीकर्ताभन्दा बढी मत पाएको घोषणा गरियो।

मत गणनामै खटिएका अन्य व्यक्तिहरूबाट थाहा पाए अनुसार विपक्षी नं. ४ को निर्वाचन चिन्ह छाता छापमा परेका भनिएका मतहरू मध्ये केही मतपत्रहरूमा मत संकेत चिन्ह नबुझिने गरी लतपतिएको रहेकोमा ती मतपत्रहरू बदर गरिनुपर्नेमा सो नगरी सदर गर्दै मत गणना गरिएको रहछ। सो उपर मेरा प्रतिनिधीले गरेको आपत्ती प्रति वास्ता नगरी बदर गरिनुपर्ने मतलाई समेत सदर र मेरो निर्वाचन चिन्हमा परेको सदर मतलाई समेत बदर गरी मत गणना गरिएको कारणले म उजुरकर्ताले प्राप्त गरेको मत ५,५९८ र विपक्षी रानीकुमारी तिवारीले पाएको मत ७,४३० रहेको देखाइयो।

मत गणना समाप्त भई मतपत्र सिलबन्दी नहुँदै मिति २०७४।०८।२५ मा उजुरीकर्ताले पुनः दोहोर्न्याएर मत गणना गरी पाउँ भनी मुख्य निर्वाचन अधिकृतसमक्ष प्रदेश सभा निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५७ बमोजिम लिखित निवेदन दिएको थिएँ। उक्त निवेदन द.नं. ३६ मा दर्ता गरिए तापनि सो उपर आवश्यक छानबिन निर्णयसमेत नगरी ऐ. मितिमा प्रत्यर्थी नं. ४ लाई विजयी भएको निर्वाचन परिणामसमेत घोषणा गरी दिनु भएकोले मुद्दा दायर गर्न कारण परेको मिति २०७४।०८।२५ ले निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४४ बमोजिमको हदम्याद भित्रै र ऐ. ऐनको दफा ४९ को उपदफा (९) तथा सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ४ बमोजिमको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत यो निवेदनपत्र लिई उपस्थित भएको छु।

यसरी विपक्षीहरूले मलाई र मेरा प्रतिनिधीलाई मतपत्रसमेत हेर्न नदिई विपक्षी नं. ४ को निर्वाचन चिन्हमा परेको मत भनी गणना गरिएको र विपक्षी नं. ४ ले पाएको अधिकांश मतपत्रहरू कानूनद्वारा प्रष्ट रूपमा बदर गरिनुपर्नेमा गैरकानूनी रूपमा सदर गरिएको तथा म उजुरीकर्ताले पाएको केही मतहरू कानून बमोजिम सदर गरिनुपर्नेमा बदर गरिएको समेत कारणले म उजुरीकर्ताले पाएको मत कम र विपक्षी नं. ४ ले पाएको मत बढी रहेको देखाइयो। उक्त कार्य प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन नियमावली, २०७४ को नियम ३८ को उपनियम (३)(४) तथा प्रतिनिधी सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन निर्देशिका, २०७४ को दफा ९३४ र ९३५ विपरीत रहेको छ। साथै उक्त गैरकानूनी मत गणना प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५६, प्रतिनिधी सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन निर्देशिका, २०७४ को दफा ९३७(९)

को खण्ड (ग) र (च) मा तथा प्रतिनिधि सभा सदस्य तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन (मत गणना) निर्देशिका, २०७४ को दफा २२(१) को खण्ड (ग) र (च) मा उल्लिखित कानूनी व्यवस्था समेतका आधारमा बदर गरी पुनः मत गणना गर्नु पर्ने अवस्था विद्यमान रहेको छ।

अतः विपक्षीहरूले मत गणना गर्दा गराउदा उपरोक्त कानून बमोजिम नगरी नगराई कानून विपरीत रूपमा मत संकेत हेर्न नदिई मत गणना गरेको, बदर गरिनुपर्ने मतलाई सदर गरेको र सदर गरिनु पर्ने मतलाई बदर गरी मत गणनाको कार्य गरी म विजयी हुनुपर्ने उम्मेदवारलाई पराजित भएको तथा पराजित हुनु पर्ने विपक्षी नं. ४ लाई म उजुरकर्ता भन्दा बढी ल्याई विजयी भएको भनी गरिएको मत गणनाको कार्य तथा सोको फलस्वरूप प्रकाशित गरेको निर्वाचन परिणाम लगायतका सम्पूर्ण कार्यहरू कानून विपरीतको रहेकोले निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४४ बमोजिम बदर गरी उक्त मत गणना सम्बन्धी सम्पूर्ण मतपत्रहरू सम्मानित अदालतमा झिकाई प्रचलित कानून बमोजिम सदर र बदर मत छुट्याई कानून बमोजिम सम्मानित अदालतबाटै पुनः मत गणना गराई निर्वाचन परिणाम प्रकाशित गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको सुरेश साह सोनारको उजुरीपत्र।

२. प्रारम्भिक आदेश:

यसमा के कसो भएको हो ? उजुरीकर्ताको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो? आदेश जारी हुनु नपर्ने कुनै आधार, कारण भए सोसमेत साथै राखी यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाको म्याद बाहेक ७ दिनभित्र विपक्षी नं. १, २ र ३ का हकमा महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत तथा विपक्षी नं. ४ को हकमा आफैं वा आफ्नो कानूनबमोजिमको प्रतिनिधी मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी यो आदेश र रिट निवेदनको प्रतिलिपि साथै राखी सूचना म्याद जारी गरी लिखित जवाफ प्राप्त भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेश गर्नु भन्नेसमेत व्यहोराको यस अदालतबाट मिति २०७४।९।१४ मा भएको आदेश।

३. मुख्य निर्वाचन अधिकृतको कार्यालय समेतको लिखित जवाफ:

प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन २०७४ अन्तर्गत दोस्रो चरणको निर्वाचन यहि मिति २०७४ मंसिर २१ गते निर्वाचन सम्बन्धी प्रचलित ऐन, कानून तथा निर्वाचन आयोगको निर्देशिका बमोजिम सम्पन्न गरी उपलब्ध भएसम्मका उम्मेदवार तथा निजहरूको प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा रितपूर्वक मत गणना गरी प्राप्त परिणामहरू सार्वजनिक गरी श्री निर्वाचन आयोगमा परिणामहरू पठाई विधिवत निर्वाचनको सम्पूर्ण कार्यक्रम समापन गरिएको व्यहोरा अनुरोध छ।

आयोगद्वारा निर्धारित मितिमा सञ्चालित प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभाको मतदानको कार्य शान्तिपूर्ण ढंगबाट सम्पन्न भएको हो। त्यस्तै गरी मतदानको कार्य

सम्पन्न भए पश्चात लगतै पुनः उपस्थित भएसम्मका राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारका प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा सर्वदलिय बैठक बसी प्रचलित ऐन, नियम तथा निर्वाचन आयोगको निर्देशिका अनुसरण गरी मत गणना गर्ने सहमती कायम गरी मत गणनाको लागि आवश्यक गणक कर्मचारीहरू खटाई मत गणनाको कार्य प्रारम्भ गरिएको हो। मत गणना गर्दा राजनीतिक दल, उम्मेदवार वा निजको प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा कानून बमोजिम सदर हुने मतलाई सदर र बदर हुने मतलाई बदर हुने गरी देखाई छुट्याई गणना गरी दल तथा उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत संख्या सार्वजनिक गरी सबैभन्दा बढी मत प्राप्त गर्ने उम्मेदवारलाई कानून बमोजिम निर्वाचित भएको घोषणा गरी प्रमाणपत्रसमेत प्रदान गरिएको हो।

राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारहरूका प्रतिनिधि समेतको रोहवरमा शान्तिपूर्ण ढंगबाट मत गणनाको कार्य भइरहेको र गणनाको कार्य अन्तिम अन्तिम अवस्थामा पुगी सकेकोमा उजुरीकर्ताले पुनः मत गणना गरी पाउँ भनी भनेता पनि रितपूर्वक शान्तिपूर्ण ढंगबाट सञ्चालन भैरहेको मत गणना कार्य बिना आधार र कारण रोक्नु पर्ने वा पुनः मत गणना गर्नु पर्ने आवश्यकता नदेखिएको हुँदा मत गणना कार्यलाई निरन्तरता दिइएको हो। एउटै प्रक्रिया अवलम्बन गरी मत गणना गरिएकोमा अन्य उम्मेदवार तथा प्रतिनिधिहरूको लागी सो मान्य हुने र केवल उजुरीकर्ताको लागी मात्र अमान्य हुने अवस्था पनि हुन सक्दैन। उजुरीकर्ताले निवेदनमा उल्लेख गरे अनुसार निजको चुनाव चिन्ह भएको मतपत्र अधिक बदर गरेको, निजको प्रतिनिधिलाई मतपत्र नदेखाएको, निजको प्रतिद्वन्दीको बदर हुने मत गणना गरेको तथा निज उजुरीकर्तालाई मत गणनास्थलबाट बलजफती बाहिर निकालेको भन्ने लगायतका भनाईहरू कपोलकल्पित एवं असत्य हुन्।

अतः निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयले आफूलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त जिम्मेवारी अनुसार निर्वाचन तथा मत गणना समेतको कार्य सम्पन्न गरी विजयी उम्मेदवारहरूलाई प्रमाणपत्र पनि वितरण गरिसकिएको र मुख्य/निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयका तत्कालीन मतपत्र, कागजात एवं श्रेस्ताहरू समेत विधिवत जिल्लास्थित निर्वाचन कार्यालयमा बुझाई सकेको अवस्था हुँदा उजुरीकर्ताले उल्लेख गरेको काल्पनिक तथ्यलाई आधार मानी आदेश जारी हुने अवस्था देखिंदैन। निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको मुख्य निर्वाचन अधिकृतको कार्यालय, महोत्तरी तथा निर्वाचन अधिकृतको कार्यालय, महोत्तरी, प्रतिनिधि सभा क्षेत्र नं. ३ को तर्फबाट तत्कालीन मुख्य निर्वाचन अधिकृत ब्रजेश प्याकुरेलको संयुक्त लिखित जवाफ।

४. रानीकुमारी तिवारीको लिखित जवाफ:

म लिखित जवाफ प्रस्तुतकर्ता राष्ट्रिय जनता पार्टी नेपालका केन्द्रीय वरिष्ठ उपाध्यक्ष रानीकुमारी तिवारी महोत्तरी जिल्ला, निर्वाचन क्षेत्र नम्बर ३ अन्तर्गत प्रदेश सभा क्षेत्र नं. २ को सदस्य पदमा प्रचलित कानून बमोजिम उम्मेदवारी दिई मतदान कार्य सम्पन्न भई

मतपरिणाम गणना हुँदा मैले कूल मत ७,४३० प्राप्त गरी विजय भइसकेको कुरा निर्वाचन आयोगले मलाई विजय घोषणा गरी दिएको प्रमाणपत्र समेतबाट प्रष्ट छ। मेरो निकटतम प्रतिद्वन्दी उजुरीकर्ताले ५,५९८ मत मात्र प्राप्त गर्नुभएको छ। उजुरीकर्ता आफूले प्राप्त गरेको बदर हुन नपर्ने मतपत्र बदर गरेकोले पुन मत गणना हुनुपर्ने भनी दावी लिए पनि उजुरीकर्ताले के कति मत बदर भएको हो भन्ने कुराको तथ्य र कारण उल्लेख गरेको अवस्था छैन। कुन कारणले मत बदर भएको हो, कति मत बदर भएको हो सो कुरा स्पष्ट रूपमा दावी लिन नसकेको हुँदा वादी दावी पुग्न सक्ने अवस्था छैन।

निवेदन माग बमोजिम मतपत्र पुनः गणना गर्नुपर्ने कुनै आधार र कारण देखिंदैन। मैले प्राप्त गरेको बदर हुनुपर्ने मतपत्र बदर नगरी र उजुरीकर्ताले प्राप्त गरेको सदर हुनुपर्ने मतपत्र बदर गरी मत गणनापत्र गरिएको हुँदा निर्वाचन मत गणना बदर हुनुपर्ने भनी उजुरीकर्ताले मुख्य दावी लिए पनि ठूलो अर्थात् १,८३२ मतको मतान्तरले म विजयी भएको अवस्था छ। सो मतान्तर भन्दा उजुरीकर्ताले प्राप्त गरेको मतमध्ये बदर भएको मत अत्यन्त न्युन रहेको छ। यदि मतपत्र गणना प्रक्रियामा गैरकानूनी ढंगले भएको भए उजुरीकर्ताले तत्काल उक्त मत गणना स्थगित गर्न निवेदन दिनुपर्ने थियो। उजुरीकर्ताले सो नगरी चुपचाप बसी मतपत्र गणना गरी सम्पूर्ण मतपत्र गणनाको प्रक्रियामा सहमति जनाई सम्पूर्ण प्रक्रिया स्वीकार गरी अन्तिम नतिजा घोषणा पश्चात झुट्टा उजुर दिएको अवस्था हुँदा उक्त उजुरी आफैमा बदरभागी छ।

मत गणना कार्य र मत परिणाममा त्यस्तो कुनै पनि गैरकानूनी रूपमा कार्य भएको अवस्था नहुँदा उक्त मत गणना निर्वाचन (कसुर तथा सजाय) ऐन, २०७३ को दफा ४३ को उपदफा (३) बमोजिम बदर गर्न मिल्ने अवस्था छैन। पूरै शान्तिपूर्ण हिसाबले सबै कार्य सफल भएको अवस्था छ। विपक्षीले दावी गरेको निर्वाचन (कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३) को दफा ४४ को विपरीतसमेत मैले कुनै कार्य गरेको होइन छैन। सो दफामा उल्लेखित भए बमोजिम मतदान गणना प्रक्रियामा म उम्मेदवार तथा मेरो प्रतिनिधि मार्फत त्यस्तो कुनै पनि गैरकानूनी कार्य गरे भएको अवस्था छैन। मेरो कुनै कार्यले निज विपक्षीले दावी गरे बमोजिम निर्वाचन परिणाममा असर परेको हो भन्ने स्पष्ट दावी छैन।

सम्बत् २०४३ सालको उजुरी नं.२ निर्णय मिति २०४६।८।१६ मदन गिरीसमेत विरुद्ध निर्वाचन आयोग, काठमाडौंसमेत निर्वाचन बदर गरी पाउँ भन्ने उजुर निवेदन, सम्बत् २०४३ सालको उजुरी नं.११ निर्णय मिति २०४६।४।१३ कृष्णदेव झा विरुद्ध गजेन्द्र नारायण सिंहसमेत निर्वाचन बदर उजुर निवेदन र सम्बत् २०३८ सालको उजुरी नं.१६ निर्णय मिति २०४०।२।१८ नुरुल होदा अन्सारी विरुद्ध भागवत प्रसाद यादवसमेत अवैधानिक निर्वाचन बदर गरी पाउँ भन्ने समेत उजुर निवेदनमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादन भएको कानूनी सिद्धान्तको आधारमा समेत यी

निवदकको उजुर दावी पुग्न सक्ने अवस्था छैन। अतः महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गत प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नम्बर २ का जनताको जनादेश मतपरिणाम सम्मान गर्दै विपक्षीको उजुरी निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको जिल्ला सर्लाही, निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्य पदमा निर्वाचित भएकी प्रत्यर्थी रानीकुमारी तिवारीको लिखित जवाफ।

५. जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, महोत्तरीको लिखित जवाफ:

प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन, २०७४ अन्तर्गत दोस्रो चरणको निर्वाचन यही मिति २०७४ मंसिर २१ गते मुख्य निर्वाचन अधिकृतको कार्यालय, महोत्तरीले निर्वाचन सम्बन्धी प्रचलित ऐन, कानून तथा निर्वाचन आयोगको निर्देशिका बमोजिम सम्पन्न गरी उपलब्ध भएसम्मका उम्मेदवार तथा निजहरूको प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा रितपूर्वक मत गणना कार्य प्रारम्भ गरी निजहरूको रोहवरमा मत गणना कार्य गरिसकेपछि निजहरूसँग रुजु गराई दल तथा उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मतसंख्या प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा मत गणना फाराममा प्रतिनिधिहरूको सहीसमेत गराई मत गणना कार्य लगायत निर्वाचनको सम्पूर्ण कार्यक्रम सम्पन्न भएको हो। यस कार्यालयको कुनै काम कारवाहीबाट विपक्षी उजुरीकर्ताको हकमा आघात पुगेको छैन। यसरी निज उम्मेदवार (उजुरीकर्ता)लाई पराजित गर्नमा यस कार्यालयको कुनै भूमिका नै नभएको सन्दर्भमा यस कार्यालयलाई प्रतिवादी बनाई रहनुपर्ने अवस्था छैन।

अतः निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयले आफूलाई प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त जिम्मेवारी अनुसार निर्वाचन तथा मत गणना समेतको कार्य सम्पन्न गरी विजयी उम्मेदवारहरूलाई प्रमाणपत्र पनि वितरण गरिसकिएको र मुख्य निर्वाचन अधिकृतको कार्यालयका तत्कालीन मतपत्र, कागजात एवं श्रेस्ताहरू समेत विधिवत जिल्ला स्थित यस निर्वाचन कार्यालयमा बुझाई सकेको अवस्था हुँदा उजुरीकर्ताले उल्लेख गरेको काल्पनिक तथ्यलाई आधार मानी आदेश जारी हुने अवस्था देखिंदैन। निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, महोत्तरीको लिखित जवाफ।

६. यसमा उजुरीकर्ता तथा विपक्षी दुवै तर्फबाट लिखित बहसनोट माग गरी प्राप्त भएपछि नियमानुसार पेश गर्नू भन्ने मिति २०७४।११।२५ को आदेश।

७. प्रत्यर्थी रानी कुमारी तिवारीको तर्फबाट पेश भएको बहसनोट:

रिट उजुरीकर्ताले लिएको दावी जिकिर बदनियतपूर्ण रहेको छ। राष्ट्रिय जनता पार्टी नेपालका केन्द्रीय वरिष्ठ उपाध्यक्ष रानीकुमारी तिवारी महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नम्बर ३ अन्तर्गत प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं. २ को सदस्य पदमा प्रचलित निर्वाचन कानून बमोजिम उम्मेदवारी दिई सो क्षेत्रमा निर्वाचन आयोगले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय निर्वाचन पर्यवेक्षकहरूको पर्यवेक्षण समेतबाट निष्पक्ष र धाँधलीरहित निर्वाचन सफलतापूर्वक सम्पन्न भई सो निर्वाचनको मतपरिणाम गणना हुँदा रानी तिवारीले कूल

७,४३० मत प्राप्त गरी विजयी भइसकेको कुरा निर्वाचन आयोगले निजलाई विजयी घोषणा गरी दिएको प्रमाणपत्र समेतबाट प्रष्ट छ। निज रानीको निकटतम प्रतिद्वन्दी रिट उजुरीकर्ताले ५,५९८ मत मात्र प्राप्त गरेको देखिन्छ। उजुरीकर्ता र मेरो पक्ष बीचको १,८३२ मतपत्रको मतान्तर रहेको हुँदा पुनः गणना गर्नुपर्ने कुनै आधार र कारण देखिँदैन। कानूनले तोकिदिएको निश्चित प्रक्रिया र पद्धतिलाई स्वीकार गरी त्यसबाट उत्पन्न परिणाम आफ्नो पक्षमा नआए पछिमात्र त्यहाँ स्ववच्छता वा निष्पक्षता भएन भन्न मिल्दैन। उजुरीकर्ताले के कति मत बदर भएको हो भन्ने कुराको तथ्य र कारण उल्लेख गरेको अवस्था छैन। कुन कारणले मत बदर भएको हो, कति मत बदर भएको हो सो कुरा स्पष्ट रूपमा उजुरीकर्ता वादीले दावी लिन नसकेको हुँदा वादी दावी पुग्न नसक्ने भएको हुँदा सो उजुरी दावी बदरभागी छ। यसबाट पनि उजुरीकर्ता सफा मनले अदालत आएको देखिँदैन। न्यायको सर्वमान्य सिद्धान्त के हो भने सफा मनले अदालत नआउने व्यक्तिलाई अदालतले सहयोग गर्दैन। तसर्थ उजुरी निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रत्यर्थी रानीकुमारी तिवारीको तर्फबाट पेश भएको बहसनोट।

ठहर खण्ड

८. नियम बमोजिम दैनिक पेसी सूचीमा चढी इजलाससमक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा सम्पूर्ण मिसिल कागजात अध्ययन गरियो।
९. उजुरीकर्तालाई इजलासमा उपस्थित हुन पुकार गराउदा निज तथा निजका तर्फबाट प्रतिनिधिसमेत इजलाससमक्ष कोही उपस्थित हुनु भएन।
१०. प्रत्यर्थी जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, महोत्तरी समेतको तर्फबाट उपस्थित विद्वान सहन्यायाधिवक्ता श्री संजिवराज रेग्मीले उजुरीकर्ता र विजयी भएका उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत परिणामा ठूलो मतान्तर रहेको छ। मतान्तर र कूल बदर मत झण्डै झण्डै बराबर जस्तै रहेको हुँदा उजुरीकर्ताले माग गरे जस्तो मत गणना दोहोर्न्याई गणना गर्ने अवस्था विद्यमान छैन। तसर्थ उजुरी दावी पुग्न सक्ने अवस्था नभएकोले खारेज गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको बहस प्रस्तुत गर्नुभयो।
११. उपर्युक्त बमोजिमको तथ्य तथा प्रत्यर्थीतर्फबाट प्रस्तुत भएको बहस जिकिर समेतलाई दृष्टिगत गरी हेर्दा यसमा मुलतः मिति २०७४।०८।२५ मा घोषणा भएको महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्य पदको निर्वाचन परिणाम बदर गरी पुनः मत गणना गर्ने आदेश जारी गर्नु पर्ने हो वा होइन भन्ने प्रश्नमा नै निर्णय दिनु पर्ने देखियो।
१२. उपर्युक्त प्रश्नमा निर्णय गर्नुअघि उजुरीपत्रमा दावी लिइएको सम्बद्ध कानूनी व्यवस्थाको उल्लेखन गर्न सान्दर्भिक हुने हुँदा निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४४ को व्यवस्था देहाय बमोजिम रहेको देखियो:-

दफा ४४ दोहो-याई मत गणना हुन सक्ने: “(१) कुनै निर्वाचनमा सम्बन्धित उम्मेदवारले देहायका कुराको आधारमा मत गणना कार्य बदर गरी पाउँ भनी उजुर गर्नु पर्ने कारण सिर्जना भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सम्बन्धित अदालतमा उजुरी दिन सक्नेछ :-

क. आफूले बढी मत प्राप्त गरेको भए तापनि अर्को उम्मेदवारले गैरकानूनी तरिकाले बढी मत प्राप्त गरी विजयी भएको,

ख. बदर हुने मतपत्र बदर नगरेको वा कानून बमोजिम सदर हुने मतपत्र सदर नगरेको र

ग. कानून बमोजिम मत गणना गर्नु पर्नेमा त्यस बमोजिम नगरी मत गणना गरेको।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिएको उजुरी प्रमाणित भएमा अदालतले त्यस्तो मत गणना कार्य बदर गरी दोहो-याई मत गणना गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम मत गणना गर्दा सम्बन्धित निर्वाचन क्षेत्रका सबै उम्मेदवारले पाएको मत गणना गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम मत गणना गर्दा उम्मेदवार वा निजको प्रतिनिधिको रोहवरमा गर्नु पर्नेछ।

तर मत गणनाको रितपूर्वक जानकारी दिएकोमा कुनै उम्मेदवार वा निजको प्रतिनिधि उपस्थित नभएको कारणले मत गणना गर्न बाधा पर्ने छैन।

(५) उपदफा (२) बमोजिम मत गणना गर्दा उजुरवाला उम्मेदवार वा अन्य कुनै उम्मेदवारले बढी मत पाएको प्रमाणित भई त्यसको कारणले निर्वाचन परिणाम फरक पर्ने देखिएमा निर्वाचित उम्मेदवारको निर्वाचन परिणाम बदर हुनेछ र अदालतले बढी मत पाउने उम्मेदवार कानून बमोजिम निर्वाचित भएको निर्णय गर्नेछ।” भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ।

१३. उपर्युक्त व्यवस्थाको अतिरिक्त प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५६ मा मतपत्र बदर हुने अवस्था भन्ने शीर्षकको देहाय (ग) मा “मत संकेत चिन्ह नबुझिने गरी लतपतिएको वा च्यातिएको, देहाय (च) मा एकभन्दा बढी उम्मेदवार वा दलको निर्वाचन चिन्ह भएको कोठामा मत संकेतको चिन्ह पर्ने गरी मत संकेत गरिएको” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। यस्तै व्यवस्था प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन निर्देशिका, २०७४ को नियम १३७(१) को देहाय (ग) र (च) मा तथा प्रतिनिधि सभा सदस्य तथा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन (मत गणना) निर्देशिका, २०७४ को नियम २२ को उपनियम (१) को देहाय (ग) र (च) मा समेत रहेको देखिन्छ।

१४. अब निवेदन माग बमोजिम निर्वाचन परिणाम बदर गरी पुनः मत गणना गर्ने आदेश जारी गर्नु पर्ने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा विचार गर्दा उजुरीकर्ता महोत्तरी जिल्ला, प्रतिनिधि

सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं. ३ अन्तर्गत प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं. २ बाट स्वतन्त्र उम्मेदवारको रूपमा खडा भएकोमा विपक्षीहरूले मत गणना गर्दा गराउदा निर्वाचन सम्बन्धी कानून तथा मत गणना निर्देशिका बमोजिम नगरी नगराई, मतसंकेत हेर्न नदिई मत गणना गरेको, बदर गर्नुपर्ने मतलाई सदर गरेको र सदर गर्नुपर्ने मतलाई बदर गरी मत गणना गरी म विजयी हुनुपर्ने उम्मेदवार पराजित भएको र पराजित हुनुपर्ने विपक्षी नम्बर ४ ले म उजुरीकर्ता भन्दा बढी मत ल्याई विजयी भएको भनी गरिएको मत गणना कार्य, मत परिणाम, निर्वाचन परिणामको घोषणा लगायतका सम्पूर्ण काम कारवाहीहरू निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४४ बमोजिम बदर गरी उक्त मत गणना सम्बन्धी सम्पूर्ण मतपत्रहरू सम्मानित अदालतमा झिकाई प्रचलित कानून बमोजिम सदर र बदर मत छुट्याई कानूनबमोजिम सम्मानित अदालतबाट पुनः मत गणना गराई पाउँ भन्ने मुख्य निवेदन दावी रहेको देखिन्छ।

१५. प्रत्यर्थी मध्येका मुख्य निर्वाचन अधिकृतले पेश गरेको लिखित जवाफमा मतदानको कार्य सम्पन्न भए पश्चात उपस्थित भएसम्मका राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारका प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा सर्वदलिय बैठक बसी प्रचलित ऐन, नियम तथा निर्वाचन आयोगको निर्देशिका अनुसरण गरी मत गणना गर्ने सहमती कायम गरी मत गणनाको लागि आवश्यक गणक कर्मचारीहरू खटाई मत गणनाको कार्य प्रारम्भ गरिएको हो। मत गणना गर्दा राजनीतिक दल, उम्मेदवार वा निजको प्रतिनिधिहरूको रोहवरमा कानून बमोजिम सदर हुने मतलाई सदर र बदर हुने मतलाई बदर हुने गरी देखाई छुट्याई गणना गरी दल तथा उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत संख्या सार्वजनिक गरी सबैभन्दा बढी मत प्राप्त गर्ने उम्मेदवारलाई कानूनबमोजिम निर्वाचित भएको घोषणा गरी प्रमाणपत्रसमेत प्रदान गरिएको हो। निर्वाचन र मत गणनाको क्रममा कुनै त्रुटी नभएको भन्ने व्यहोरा उल्लेख भएको देखियो।

१६. त्यसैगरी प्रत्यर्थी मध्येकी महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ मा प्रदेश सभा सदस्य पदमा निर्वाचित रानीकुमारी तिवारीले पेश गरेको लिखित जवाफ हेर्दा शान्तिपूर्वक रूपमा कानून बमोजिम निर्वाचन र मत गणना सम्पन्न भई १,८३० भन्दा बढी मतान्तरले विजयी भएको अवस्था हो, उजुरीकर्ताले निर्वाचनमा कसैले धाक, धम्की, डर वा त्रास देखाई वा अन्य कुनै किसिमले अनुचित प्रभावमा पारी निर्वाचनको स्वच्छता र निष्पक्षतामा असर पुऱ्याउने काम गरेको भनी मौकामा प्रश्न उठाएको अवस्था छैन। कानूनले तोकिदिएको निश्चित प्रक्रिया र पद्धतिलाई स्वीकार गरी आफ्नो मत गणना प्रतिनिधिसमेत राखी मत गणनाको प्रक्रियामा सहभागी भएपछि परिणाम आफ्नो पक्षमा नआएपछि मात्र त्यहाँ स्वच्छता वा निष्पक्षता भएन भन्न मिल्दैन, सफा मन नलिई दुःख दिन दायर भएको निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने व्यहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ।

१७. महोत्तरी जिल्ला प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्य पदको निर्वाचनको मिति २०७४।०८।२१ मा मतदान कार्य सम्पन्न भई मतपेटिका संकलन भएपछि मिति २०७४।०८।२२ बिहानदेखि मत गणनाको कार्य शुरु भएको र मत गणनाको क्रममा उजुरीकर्ताले मत गणना प्रतिनिधिको रुपमा नइम अन्सारी र चन्द्रनारायण मण्डललाई राखेको भन्ने कुरालाई उजुरीमा नै स्वीकार गरेको देखियो। कुनै निर्वाचनमा सम्बन्धित उम्मेदवारले आफूले बढी मत प्राप्त गरेको भए तापनि अर्को उम्मेदवारले गैरकानूनी तरीकाले बढी मत प्राप्त गरी विजयी भएको, बदर हुने मतपत्र बदर नगरेको वा कानून बमोजिम सदर हुने मतपत्र सदर नगरेको र कानून बमोजिम मत गणना गर्नु पर्नेमा त्यस बमोजिम नगरी मत गणना गरेको भन्ने आधारमा मत गणना कार्य बदर गरी पाउँ भनी उजुर गर्नु पर्ने कारण सिर्जना भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सम्बन्धित अदालतमा उजुरी दिन सक्ने, यसरी दिएको उजुरी प्रमाणित भएमा अदालतले त्यस्तो मत गणना कार्य बदर गरी दोहोर्न्याई मत गणना गर्न सक्ने व्यवस्था निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४४ ले गरेको देखिन्छ।

१८. प्रस्तुत मुद्दामा मिसिल संलग्न महोत्तरी जिल्ला प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्य पदको निर्वाचनको पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणाली बमोजिम भएको निर्वाचनको मत गणना तालिकाको प्रतिलिपि हेर्दा जम्मा खसेको मत २४,६३५, कूल सदर मत २२,५५० र कूल बदर मत २,०८५ रहेको र जम्मा ३२ जना उम्मेदवारहरूले निर्वाचनमा भाग लिएकोमा कूल सदर मत मध्ये उजुरीकर्ताले प्राप्त गरेको मत ५,५९८ र प्रत्यर्थी रानीकुमारी तिवारीले प्राप्त गरेको मत संख्या ७,४३० रहेको देखिन्छ भने बाँकी सदर मत ९,५२२ अन्य ३० जना उम्मेदवारहरूकले प्राप्त गरेको देखियो। महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्य पदको निर्वाचनको मतदान सम्पन्न भई मतपेटिका संकलन भएपछि मिति २०७४।८।२२ देखि प्रारम्भ मत गणनाको क्रममा उजुरकर्ताले मत गणना प्रतिनिधिको रुपमा नइम अन्सारी र चन्द्रनारायण मण्डललाई राखेको, उजुरकर्ता र विपक्षी नं. ४ बीच तिब्र प्रतिस्पर्धा चलिरहेको, झिनो मतान्तरले मात्र विपक्षी नं. ४ अगाडी रहेको यसै क्रममा मिति २०७४।०८।२४ गते राती अन्दाजी २:०० बजेको समयमा मत गणना गर्नु पर्ने जम्मा ६ थान मतपेटिकाको सिल खुल्न बाँकी रहेको र सो भन्दा अघि ३ थान मतपेटिकाहरू खोली मत गणना गर्ने प्रयोजनका लागी मतपत्रहरू छुट्याई पट्याउने कार्य भइरहेको थियो भन्ने कुरालाई उजुरीकर्ताले निवेदनपत्रमा नै स्वीकार गरेको देखियो। यी उजुरीकर्ताले मत गणना चलीरहेको अवस्थामा मत गणनामा चित्त नबुझे सो उपर तत्काल कुनै उजुरी दिएको भन्ने पनि नदेखिँदा मत गणनाको कार्य

कानून बमोजिम नै सुचारु रूपमा भइरहेको अवस्था देखिन्छ। मिति २०७४।८।२५ मा मत गणना सम्पन्न हुँदा विपक्षी रानीकुमारी तिवारीले ७,४३० र उजुरीकर्ताले ५,५९८ मत प्राप्त गरी १,८३२ मतले प्रत्यर्थी अगाडि रहेको तथ्यलाई उजुरीकर्ताले नै उल्लेख गरेको हुँदा प्रत्यर्थीले प्राप्त गरेको भन्दा आफूले बढी मत प्राप्त गरेको भनी दावी लिन सकेको अवस्थासमेत देखिएन।

१९. मत गणनामा कानून बमोजिम बदर हुने मतपत्र बदर नगरेको वा सदर हुने मतपत्र सदर नगरेकोले मत गणना कार्य निष्पक्ष रूपमा नभएको भनी उजुरीकर्ताले लिएको कथन सम्बन्धमा हेर्दा आवधिक निर्वाचन लोकतन्त्रको आधारस्तम्भ मानिने भएकोले उम्मेदवारी मनोनयन दर्ता, मतदान, मत गणना लगायत स्वतन्त्र, निष्पक्ष निर्वाचनका लागि कानूनले निर्धारण गरेको सम्पूर्ण निर्वाचन प्रक्रिया शान्तिपूर्ण वातावरणमा स्वच्छ, स्वतन्त्र तथा धाधलीरहित तवरबाट सम्पन्न हुनु पर्ने कुरामा दुइमत हुन सकिँदैन। स्वतन्त्र, निष्पक्ष निर्वाचनका लागि बालिग मताधिकारको प्रयोग मात्र स्वतन्त्र, भयरहित तथा शान्तिपुण वातावरणमा भएर हुँदैन। मत गणना, मत परिणामको घोषणा लगायतका सम्पूर्ण कार्य कानूनले निर्धारण गरेको विधि र प्रक्रिया पूर्णरूपमा अवलम्बन गरी स्वच्छ, निष्पक्ष रूपमा सम्पन्न हुनुपर्ने कुरामा समेत विवाद छैन। मत गणना स्वतन्त्र, स्वच्छ, निष्पक्ष रूपमा भएको देखिन पनि सम्बन्धित उम्मेदवारहरूको प्रतिनिधिहरू समेत रोहवरमा राखी मत गणना गर्नुपर्ने व्यवस्था कानूनमा नै गरिएको हुन्छ। मत गणना गर्दा जानीजानी बदरनियत लिएर सदर मतलाई बदर गर्न कानूनले नै बन्देज लगाएको छ। के कस्तो अवस्थामा मत बदर हुने वा नहुने कानूनले नै निर्धारित गरेको र सम्बन्धित उम्मेदवारको मत गणना प्रतिनिधि समेत रोहवरमा रहेको अवस्थामा मत गणना कार्य सम्पन्न हुनै लाग्दा मात्र मत गणनामा बदरनियत राखी कानून विपरीत मत सदर बदर गरेको भनी दिएको उजुरी पुष्टि हुने स्पष्ट आधार उजुरकर्ताले देखाउन सक्नु पर्दछ। के कस्तो अवस्थामा मतपत्र बदर हुने भन्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था हेर्दा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५६ ले खण्ड (क) देखि (ठ) सम्म सम्बन्धित मतदान अधिकृतको दस्तखत नभएको, स्वस्तिक छापबाहेक अन्य छाप वा चिन्हद्वारा मत संकेत गरेको, मत संकेत चिन्ह नबुझिने गरी लतपतिएको वा च्यातिएको, उम्मेदवार वा दलको निर्वाचन चिन्ह रहेको कोठामा मत संकेत नगरी अन्यत्र स्थानमा मत संकेत गरेको, एक भन्दा बढी उम्मेदवार वा दलको निर्वाचन चिन्ह रहेको छुट्टाछुट्टै कोठामा मत संकेत गरेको, एक भन्दा बढी उम्मेदवार वा दलको निर्वाचन चिन्ह रहेको कोठामा छुने गरी मत संकेत गरेको, मत संकेत नगरी मतदान अधिकृतलाई फिर्ता गरेको लगायतका मत बदर हुने स्पष्ट अवस्थाहरू उल्लेख गरेको देखिन्छ। उक्त मत बदर हुने उल्लिखित अवस्थाहरू मध्ये कुन कुन अवस्था विद्यमान रहेका थिए भन्ने सम्बन्धमा उजुरीमा स्पष्ट उल्लेख गर्न सकेको समेत पाइँदैन।

२०. मिसिल संलग्न “पहिलो हुने निर्वाचित हुने निर्वाचन प्रणाली बमोजिम भएको निर्वाचनको मत गणना तालिका”बाट उजुरीकर्ता उम्मेदवार रहेको निर्वाचन क्षेत्रमा जम्मा खसेको मत २४,६३५ मध्ये जम्मा २,०८५ मत बदर भएको देखिएको छ। उजुरीकर्ताले विपक्षीको छाता निर्वाचन चिन्ह रहेको कोठामा मत संकेत गरिएका कति वटा मतपत्रहरू कुन मतदान स्थलको मतपेटिकामा रहेको हो र ती मतपत्रहरू प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५६ मा उल्लिखित कुन आधारमा बदर गर्नुपर्नेमा त्यसलाई बदर नगरी सदर गरेको हो वा आफ्नो निर्वाचन चिन्हमा मत संकेत गरेको कति वटा सदर मतलाई गैर कानूनी रूपमा बदर गरेको हो भन्ने सम्बन्धमा वस्तुनिष्ठ रूपमा खुलाउन सकेको देखिँदैन। उजुरीकर्ताले आफ्नो निर्वाचन चिन्हमा मत संकेत गरिएका र विपक्षीको निर्वाचन चिन्हमा मत संकेत गरिएका कुन कुन मतदान केन्द्रका के कति मतहरू आफ्नो मत गणना प्रतिनिधिलाई नदेखाइएको भन्ने यकिन रूपमा भन्न नसकी गोश्वारा आधारमा मात्र बदर गर्नु पर्ने मत बदर नगरेको वा सदर गर्नु पर्ने मत बदर गरेको भन्ने दावी लिएको पाइन्छ। उजुरीकर्ता उम्मेदवार रहेको निर्वाचन क्षेत्रमा खसेका जम्मा सदर मत संख्या २२,५५० मध्ये प्रत्यर्थी रानीकुमारी तिवारीले ७,४३० र उजुरीकर्ताले ५,५९८ गरी दुवैले प्राप्त गरेको मत जम्मा १३,०२८ हुन आउछ। बाँकी सदर मत ९,५२२ उजुरीकर्ता र प्रत्यर्थी बाहेक अन्य ३० जना उम्मेदवारले प्राप्त गरेको देखिन आउछ भने जम्मा बदर मत संख्या २,०८५ रहेको देखिन्छ। प्रत्यर्थी रानीकुमारीले यी उजुरीकर्ताले भन्दा १,८३२ मत बढि प्राप्त गरी विजयी भएको भन्ने मत परिणाम तथ्याङ्कले देखाएको छ। सो मतान्तर संख्यालाई हेर्दा यी उजुरीकर्ता विजयी हुन जम्मा बदर मत २,०८५ मध्ये उजुरीकर्ताको चुनाव चिन्हको मात्र १,८३२ भन्दा बढी मत गैरकानूनी रूपमा बदर भएको हुनुपर्ने देखिन्छ। उक्त मतपत्रको संख्यात्मक आँकडालाई तुलना गरी हेरिएमा यति धेरै बदर मत उजुरीकर्ताको चुनाव चिन्हमा नै रहेको हुनुपर्ने भन्ने तर्कयुक्त मनासिब आधार देखिन आउदैन। साथै बदर भएका जम्मा मतपत्रमध्ये १,८३२ वटा मतपत्र उजुरीकर्ताको चुनाव चिन्हमा मत संकेत गरिएका मतपत्र रहेको भन्ने उजुरीकर्ताको दावी पनि रहेको पाइँदैन। उक्त निर्वाचन क्षेत्रका जम्मा उम्मेदवारहरूको संख्या, जम्मा सदर मत, बदर मत, उजुरीकर्ता र प्रत्यर्थी विजयी उम्मेदवार बीचको मतान्तर संख्यालाई विचार गर्दा सदर गर्नु पर्ने मत सदर नगरेको बदर गर्नु पर्ने मत बदर नगरेको कारण आफू विजयी नभएको भनी उजुरीकर्ताले लिएको जिकिर पुष्टि हुने कुनै आधार देखिन आउँदैन।

२१. प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५२ ले मत गणना स्थलमा उम्मेदवार वा निजका मत गणना प्रतिनिधिहरू र दलका प्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू, अनुगमनमा खटिएका निर्वाचन आयोगका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरू, पर्यवेक्षकहरू र सुरक्षाकर्मीहरूको समेत उपस्थिति रहने व्यवस्था गरेको छ। प्रस्तुत मुद्दामा मत गणना

स्थलमा उजुरीकर्तासमेत अन्य उम्मेदवार तथा निजका प्रतिनिधिहरू साथै सहकर्मीहरू, कर्मचारीहरू, पर्यवेक्षकहरू, संचारकर्मीसमेत रहेको हुँदा निवेदनमा उल्लेख गरे जस्तो एकजना उम्मेदवारको प्रतिनिधि अर्थात निजको मत गणना प्रतिनिधिलाई मात्र मतपत्र नदेखाई मत गणना हुन सक्ने वा त्यतिकै कारणबाट निर्वाचन अधिकृतले सदर मतलाई बदर वा बदर मतलाई सदर भनी गणना गर्न सक्ने वातावरण नै रहदैन। उजुरीकर्ताको मत गणना प्रतिनिधि उपस्थित नभएपनि अन्य उम्मेदवारका मत गणना प्रतिनिधिले पनि विरोध गर्न सक्ने अवस्था रहन्छ। साथै मत गणना गर्ने गणक तथा निर्वाचन अधिकृतले उजुरीकर्ताको मात्र सदर मत बदर गर्नु पर्ने र प्रत्यर्थी रानीकुमारी तिवारीको बदर मतलाई सदर गर्नु पर्ने विश्वसनीय तथा वस्तुनिष्ठ आधार, कारण र प्रमाण समेत पेश गर्न सकेको पाइएन। यसरी प्रस्तुत निवेदन तथा लिखित जवाफको व्यहोरा तथा उजुरीकर्ता समेतले प्राप्त गरेको मत संख्याको विश्लेषणबाट मत गणनामा कानून विपरीत कार्य हुन सक्ने परिस्थिति र आधार देखिन आउदैन। मत संख्याको अन्तरले पनि उजुरीकर्ताको दावी अनुमानित र सतही रहेको देखिन्छ। तसर्थ उजुरीकर्ताको निवेदन दावी मनासिब र विश्वसनीय देखिन आएन।

२२. त्यसैगरी मत गणनाको कार्य कानून बमोजिम नभएको भनी उजुरीकर्ताले लिएको अर्को दावीतर्फ विचार गर्दा प्रस्तुत मुद्दामा प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५५ मा वर्णन गरिए जस्तै कसैले निर्वाचन अधिकृत वा कर्मचारीलाई डर, धाकधम्की दिई मत गणनास्थलको अनधिकृत कब्जा गरेको वा निर्वाचन अधिकृतलाई काम गर्न नदिएको वा मतपत्र खोसेको लगायतका अवस्था उत्पन्न भएको भन्ने पनि देखिँदैन। सो कानूनी व्यवस्था बमोजिम निर्वाचन अधिकृतको प्रतिवेदन परेको अवस्था पनि छैन। मत गणना कार्य अन्तिम अवस्थामा पुग्न लाग्दा मात्र प्रदेश सभा निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५७ बमोजिम यी उजुरीकर्ताको निर्वाचन अधिकृतसमक्ष दोहोर्न्याई मत गणना गरी पाउँ भन्ने निवेदन परेको र राजनीतिक दल तथा उम्मेदवारहरूका प्रतिनिधि समेतको रोहवरमा शान्तिपूर्ण ढंगबाट मत गणना कार्य सञ्चालन भैरहेकोले बिना आधार र कारण पुनः मत गणना गर्नु पर्ने आवश्यकता नहुँदा मत गणना कार्यलाई निरन्तरता दिइएको हो भन्ने प्रत्यर्थी निर्वाचन अधिकृतको लिखित जवाफबाट देखिन्छ। प्रदेश सभा निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ५७ को उपदफा (३) ले दोहोर्न्याई मत गणना गर्नु नपर्ने भएमा निर्वाचन अधिकृतले सो सम्बन्धी निर्णय गरी सोको जानकारी सम्बन्धित उम्मेदवार वा निजका प्रतिनिधिलाई निर्वाचन परिणाम घोषणा गर्नु अघि नै दिनु पर्ने व्यवस्था गरेको र मिसिल संलग्न कागजातबाट निर्वाचन अधिकृतले उक्त कानून व्यवस्थाको परिपालना गरेको देखिन आएको हुँदा उक्त कार्यलाई गैरकानूनी मान्न मिल्ने देखिएन। साथै प्रस्तुत मुद्दामा यी उजुरीकर्ताको तर्फबाट मिति २०७५।१।२ देखि तारेख गुजारी उजुरी दावी पुष्टि हुने प्रमाणहरू र आधारहरू देखाउन सकेको समेत पाइएन।

२३. तसर्थ महोत्तरी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं.३ अन्तर्गतको प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचन क्षेत्र नं.२ को प्रदेश सभा सदस्यको निर्वाचनको निर्वाचन अधिकृतले मत गणना गरी निर्वाचन परिणाम घोषणा गरेको काम कारवाहीमा निर्वाचन कसुर तथा सजाय ऐन, २०७३ को दफा ४४ को अवस्था विद्यमान रहेको पुष्टि हुन सकेको नदेखिएकोले मत गणना समेतका कार्य बदर गरी पुनः मत गणना गरी पाउँ भन्ने उजुरी दावी पुग्न सक्ने देखिएन। प्रस्तुत मुद्दा खारेज हुने ठहर्छ। अरु तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल

१. प्रस्तुत उजुरी दावी पुग्न नसकी खारेज हुने ठहरेकोले उजुरीकर्ताले प्रस्तुत उजुरी दर्ता गर्दा निर्वाचन (कसुर तथा सजाय) ऐन, २०७३ को दफा ४६(१) बमोजिम यस अदालतमा र.नं. ३६९९ मिति २०७४।९।०६ मा राखेको धरौटी रु.१५,०००।- सोही ऐनको दफा ४६(२) बमोजिम जफत हुने भएकोले उक्त रकम सदर स्याहा गर्नु भनी यस अदालतको आर्थिक प्रशासन शाखालाई जानकारी दिनु।
२. प्रस्तुत फैसलाको प्रतिलिपि सहित फैसलाको जानकारी महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई दिनु।
३. प्रस्तुत फैसलाको विद्युतीय प्रति सफ्टवेयरमा अपलोड गरी प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु।

(विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ)

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छौं।

न्यायाधीश

न्यायाधीश

न्यायाधीश

का.मु.प्रधान न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : भगवती शर्मा ढुङ्गाना

कम्प्युटर अपरेटर : हर्क माया राई

इति संवत् २०७८ साल चैत्र ३० गते रोज ४ शुभम्..... ।